

7. 046; 7.041.6
 ID ORCID 0000-0002-1202-1488
<http://doi.org/10.5281/zenodo.1476833>

ЕВОЛЮЦІЯ СТИЛІСТИКИ ДЕКОРАТИВНОГО ОБРАМЛЕННЯ ІКОН РИБОТИЦЬКИХ МАЙСТРІВ У 1670–1760-Х РОКАХ

Косів Р. Еволюція стилістики декоративного обрамлення ікон риботицьких майстрів у 1670–1760-х роках. У статті розглянутий розвиток художнього обрамлення ікон майстрів із м. Риботичі (Надсяння, тепер — Польща) упродовж 1670–1760-х рр. Пріділена увага формі рам та особливостям їх декоративного оздоблення. З'ясовано, що у творах 1670–1680-х рр. простежуються спільні прийоми виконання обрамлень із пам'ятками окремих майстрів, що не належали до риботицького осередку. Установлено, що у першій половині XVIII ст. характерним елементом декоративного оздоблення рам риботицьких майстрів були об'ємно різьблені голівки ангелів, розмальовані по левкасу. Такі скульптурні елементи, запозичені з творів латинського мистецтва, були єдиною фігуративною круглою пластикою, яку ці майстри використовували. У першій половині XVIII ст. на обрамленнях ікон риботицьких майстрів появляються додаткові декоративні елементи у вигляді вирізаних по силуету і поліхромованих вазонів із квітами, медальйонів з променями, декоративних картушів із зображенням.

Ключові слова: м. Риботичі, церковне мистецтво 1670–1760-х рр., ікона, декоративне обрамлення, різьблення.

Косив Р. Р. Эволюция стилистики декоративного обрамления икон риботицких мастеров в 1670–1760-х годах. В статье рассмотрено развитие художественного обрамления икон мастеров из г. Рыботичи (Надсянье, теперь — Польша) в течение 1670–1760-х гг. Уделено внимание форме рам и особенностям их декоративных элементов. Установлено, что в произведениях 1670–1680-х гг. прослеживаются общие приемы выполнения обрамлений с иконами отдельных мастеров, которые не принадлежали к риботицкой мастерской. Установлено, что в первой половине XVIII в. характер-

ным элементом декора рам риботицких мастеров были объемные головки ангелов, расписанные по левкасу. Такие скульптурные элементы, заимствованные из произведений латинского искусства, были единственной фигуративной круглой пластикой, которую эти мастера использовали. В первой половине XVIII в. на обрамлениях икон риботицких мастеров появляются дополнительные декоративные элементы в виде вырезанных по силуэту и расписанных вазонов с цветами, медальонов с лучами, декоративных картушей с дополнительным изображением.

Ключевые слова: г. Рыботичи, церковное искусство 1670–1760-х гг., икона, декоративное обрамление, резьба.

Kosiv R. Evolution of the stylistics of decorative framing of the Rybotychi masters' icons in the 1670's – 1760's.

Background. Studying the activities of the large center of church art in Rybotychi (Nadsiania, now in Poland), active in the 1670's – 1760's, there is a number of issues that need to be taken into account. First of all, this is the systematization of artifacts, the definition of the period of the masters' activities and the criteria by which the works can be attributed to this center. As there are very few artworks with the Rybotychi authors' signatures, the iconography, painting stylistics, which includes various authors' manners, and decorative framing of icons are important for identifying the artworks as belonging to Rybotychi workshop. We focus our attention on the icons' decorative framing which was particularly important at the end of the 1680's – 1760's.

Ukrainian church art of the second half of the 17th – 18th centuries is characterized by the combination of various components that shape particular artwork and the general view of the temple. During the 17th century, new form of high iconostasis established and new icon framings were borrowed from the West-European renaissance art (in the first half of the 18th century – from the baroque). In this period, carved framing played an important role in decorating separate icons, iconostasis structures, and wall altars. Old scheme of the iconostasis with the templon, which prevailed since the time of Kyivan Rus until the end of the 16th century, was not used anymore. These changes can be observed (as far as the monuments allow to study) in the Ukrainian church art of all regions. However, each workshop had its own methods of painting and frame decoration.

Peculiar methods of decorative framing were also used by masters from Rybotychi, who in the 1670's – 1760's worked in the churches of Peremyshl and parts of the Mukachevo dioceses of the Ukrainian church (called "Ruska" at the time). Decorative icon framing by Rybotychi masters and its development during the 1670's – 1760's as well as the sources of shapes and motifs are considered in this article. For this purpose, the works that are in their original place in the churches (mostly in eastern Slovakia and, to a lesser extent, Poland and Ukraine) and the museum collections of Ukraine, Slovakia, Poland, and Hungary are studied. Despite the fact that art history literature provides information about the icon painters from Rybotychi, little is known about the evolution of the stylistics of decorative framing of the icons during the 1670's – 1760's.

Мета статті —

1673 . —

—

1670–1760-

. 1760-

« »

Виклад основного матеріалу досліджен-

ня.

XVII —

XVIII .,

XVII . [4],

1673 . —

XV–XVI с .

[14, il. 120–121].

— 1680-

1689 .

1694 .,

[12, . 368] (

1600–1680-

XVIII .,

(. 1).

(. — P. K.)

1761 .

(. 5).

[1, . 54].

«

(

)

, , , - - .
 , , (. 2),
 (). (. 3, 4).
 , , , -
 , , , 1680-
 1696 . 1700- . , , -
 (—) [3, . 39]. , -
 , , , (. 2).
 , , , -
 (1696 . , XVIII c .
 , -
 , , (. 3, 4). (-
 - . 20), XVIII c .
 , , , -
 1690- . XVII , -
 « » , - , -
 , , , -
 XVII — XVIII . , -
 , , , -
 , , (. 3, 4), -
 [5]. (1690- .) -
 , XVIII c .
 , (. 3, 6).
 (. 2). , -
 , -

VII

XVIII

1698–1705

)

() [3, . 82].

XVIII c .

1670–1739

1670–1690 . [11, . 348–349].

(. 5).

(. 3)

(. 6)

[11, . 347–348].

1710-

(. 4).

XVIII

[2, . 116, 129, 143, 174, 177; 10, . 190, 284–304, 308, 310–315].

XVIII c .

Висновки.

XVII

XVIII

XVIII c .

(. 3, 4),

(

Перспективи подальшого дослідження

XVII —

XVIII

Рис. 1. Майстер Яків із Риботич. Фрагменти обрамлення намісної ікони з іконостаса церкви с. Котань (Польща). 1688–1691 рр. Дерево, різьблення, левкас, сріблення, поліхромія, кольорове лакування. Музей-замок у Ланцуті. Фото автора

Рис. 2. Св. Дмитрій. З церкви с. Жогатин (Надсяння, тепер — Польща). 1680–1690-ті рр. Музей народної архітектури в Сяноку. Фото автора

Рис. 3. Богородиця Елеуса. Намісна ікона в іконостасі церкви с. Улицьке Криве (Словаччина). 1720–1730-ті рр. Фото автора

Рис. 4. Св. Василій Великий. Ікона в наві церкви с. Ладомирова (Словаччина). 1740-ві рр. Фото автора

Рис. 5. Голівки ангелів з обрамлення намісних ікон іконостаса в церкві с. Улицьке Криве (Словаччина). 1720–1730-ті рр. Дерево, різьблення, левкас, темпера. Фото автора

Рис. 6. Пієта. З церкви с. Габківці (Польща). 1730–1750-ті рр. Дерево, різьблення, левкас, сріблення, поліхромія. Історичний музей в Сяноку. Фото автора

Література:

1. 1744–1761
(ABGK). 26. 79
2. XVI–XVIII
[]/ —, 1970. — 202
3. [.] / [.] :
]. — :
., 2005. — 509
4. 1660–1670- []/ //
. — 2017. — . 5. — . 1149–1155.
5. (1700-) []/
// : — :, 2017. — . 5. — . 87–93.
6. []/ // « » , 01. — :, 2002. — . 35–38.
7. []/ // :, 1985. — . 323–333.
8. []/ // Zachodnioukrai ska sztuka cerkiewna. Cz. II. Materiały z międzynarodowej konferencji naukowej Ła cut–Kota 17–18 kwietnia 2004 roku. — Ła cut : Muzeum-Zamek w Ła cutcie, 2004. — S. 295–315.
9. [,]/ // — :, 1983. — . 90–96.
10. []/ :, 2012. — 385 c. — (« »).
11. Aleksandrowicz W. Rybotycki o rodek malarski w drugiej połowie XVII wieku []/W. Aleksandrowicz//Polska — Ukraina 1000 lat s siedztwa. — Przemyl, 1994. — T. 2. — S. 341–350.
12. Biskupski R. Sztuka Ko cioła prawosławnego i unickiego na terenie diecezji przemyskiej w XVII i pierwszej połowie XVIII wieku []/R. Biskupski//Polska — Ukraina 1000 lat s siedztwa. — Przemyl, 1994. — T. 2. — S. 351–370.
13. Gienza J. Cerkwie i ikony Łemkowszczyzny []/J. Gienza. — Rzeszów : Libra, 2017. — 655 s.
14. Ikona Karpacka. Album wystawy w Parku Etnograficznym w Sanoku []/ ekst J. Czajkowski, R. Grz dzieła, . Szczepkowski. — Sanok : Muzeum budownictwa ludowego, 1998. — 191 s.
15. Nowacka J. Malarski warsztat ikonowy w Rybotyczach []/J. Nowacka//Polska sztuka ludowa. — Warszawa : Instytut Sztuki PAN, 1962. — . 1. — S. 26–43.
3. Otkovych M., Turetsky, V. & Kubiv, S. (Authors of the project). (2005). *Ikonostas tserkvy Vozdvyzhennyya Chesnoho Khresta monastyrya Skyt Manyavs'kyy* [Iconostasis of the Exaltation of the Holy Cross Monastery Skyt Maniavsky Church]. Lviv : Scientific publication of the Lviv branch of the National Research and Restoration Center of Ukraine. (in Ukrainian).
4. Kosiv, R. R. *Tvory Tymoteya — malyara, mishchanyna rybotytskoho 1660–1670-ti rr.* [Works by Tymotey — a painter, a burgher from the Rybotychi 1660–1670's]. *Narodoznavchi zoshyty*, 5, 1149–1155. (In Ukrainian).
5. Kosiv, R. R. (2017). *Tvorchist' ikonomalyara Ivana Krulytskoho v konteksti diyalnosti rybotytskoho oseredku (1700-ti rr.)* [Works of art by Ivan Krulytskyy, iconpainter from the town of Rybotychi (near Przemysl, Poland) in the context of the activity of the local iconpainting center (1700's)]. *Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii dyzainu i mystetstv*, 5, 87–93 (In Ukrainian).
6. Mozdyr, M. I. (2002). *Do pyttannya pro “rybotytsku” ikonu ta yii areal* [To the Question about “Rybotyc'ka” Ikon and It Area]. In *Mystetstvoznavstvo '01, 1*, (. 35–38). Lviv : SKiM. (In Ukrainian).
7. Otkovych, V. P. (1985). *Kolektsiya ikon rybotytskikh masterov iz LMUI* [Icon Collection of Rybotychi Masters in LMUA]. In *Pamyatniki kul'tury. Novyye otkrytiya*, (pp. 323–333). Leningrad : Nauka. (In Russian).
8. Otkovych, V. P. (2004). *Rybotyts'kyy oseredok ikonomalyuvannya* [Rybotychi Iconpainting Area]. In *West Ukrainian Church Art. Works-masters-centers-technics : proceedings of Międzynarodowa Konferencja Naukowa (Ła cut–Kotań, 17–18 kwietnia 2004 roku) — International scientific conference*, (pp. 295–315). Lancut : Muzeum-Zamek w Ła cutcie. (In Ukrainian).
9. Otkovych, V. P. (1983). *Tvory rybotytskoi narodnoi shkoly mahiarstva na Ukraini, u Slovachchyni ta Rumunii* [Art Works of Folk Painting School from Rybotychi in Ukraine, Slovakia and Romania]. In *Ukrainske mystetstvo u mizhnarodnykh zv'iazkakh. Dozhovtnevyi period*, (pp. 90–96). Kyiv : Naukova dumka. (In Ukrainian).
10. Yurkevych, Yu. (Comp.) (2012). *Tsarski vrata ukrayinskykh ikonostasiv*. Seriya “Ukrayinske narodne mystetstvo” [The royal gate of Ukrainian iconostases. Album. The series “Ukrainian folk art”]. Lviv : Instytut kolektsionerstva ukrayinskykh mystetskykh pamyatok pry NTSH. (In Ukrainian).
11. Aleksandrowycz, W. C. (1994). *Rybotycki o rodek malarski w drugiej połowie XVII wieku* [Rybotychi Iconpainting Workshop in the Second Half of the 17th c.]. In *Polska — Ukraina 1000 lat s siedztwa — Poland — Ukraine 1000 year of neighborhood*. (Vol. 2), (pp. 341–350). Prshemysl. (In Polish).
12. Biskupski, R. (1994). *Sztuka Ko cioła prawosławnego i unickiego na terenie diecezji przemyskiej w XVII i pierwszej połowie XVIII wieku* [Art of Orthodox and Uniate Churches in the Peremyszl diocese in the 17th and first half of the 18th cc.]. In *Polska — Ukraina 1000 lat s siedztwa — Poland — Ukraine 1000 year of neighborhood*. (Vol. 2), (pp. 351–370). Prshemysl. (In Polish).
13. Gienza, J. (2017). *Cerkwie i ikony Łemkowszczyzny* [Churches and Icons of the Lemko Region]. Rzeszow : Libra. (In Polish).
14. Czajkowski, J., Grzadziela, R. & Szczepkowski, A. (Eds). (1998). *Ikona Karpacka. Album wystawy w Parku Etnograficznym w Sanoku* [Karpatian Ikon. Album of the Exhibition in the Ethnographic Park in Sanok]. Sanok : Muzeum budownictwa ludowego. (In Polish).
15. Nowacka, J. (1962). *Malarski warsztat ikonowy w Rybotyczach* [Iconpainting School in Rybotyche]. *Polska sztuka ludowa — Polish Folk Art*, 1, 26–43. (In Polish).